

İSTE HAYAT!

Zor Zamanlarda Kesişen Yaşamlar

ÖZGÜN BİÇER
ECE ÖZTAN

© KARAKARGA YAYINLARI 327

*Her hakkı saklıdır. Bu eserin aynen ya da özet olarak hiçbir bölümü,
telif hakkı sahibinin yazılı izni alınmadan kullanılamaz.*

İŞTE HAYAT!

Özgün Biçer, Ece Öztan

Genel Yayın Yönetmeni: Mustafa Kutlukhan Perker

Yayın Koordinatörü: Mesud Ata

Editör: Ezgi Aksoy

Kapak Tasarımı: Sedat Gösterikli

Reklam ve Tanıtım Müdürü: Bilgen Ülgen

1. Baskı: Ocak 2021

ISBN: 978-625-7217-43-9

*İmtiyaz Sahipleri: Yelda Cumaloğlu, Mustafa Kutlukhan Perker
KaraKarga Yayınları, Destek Yayınları'nın alt kuruluşudur.*

Yayıncı Sertifika No: 13226

Adres: Abdi İpekçi Cad. No 31/5

Nişantaşı / İstanbul

Tel: (0 212) 252 22 42

Fax: (0 212) 252 22 43

 karakarga.com

 info@karakarga.com

 [karakargayayinlari](https://www.facebook.com/karakargayayinlari)

 [karakargayayinlari](https://www.instagram.com/karakargayayinlari)

 [karakargayayin](https://twitter.com/karakargayayin)

Baskı: Deniz Matbaa Mücellit

Adres: Maltepe Mahallesi Hastane Yolu,

Sokak No 1/6 Zeytinburnu - İstanbul

Tel: 0 212 613 30 06

Matbaa Sertifika No: 48625

İçindekiler

<i>Giriş</i>	7
Eve Sığamayan Hayatlar	13
Pamuk Prenses, Ekşi Mayalı Ekmek Ve Babalığın Güncel Halleri	33
Nasılım? İyi miyim?	51
“Evlerini” Kaybeden Ev İşçileri.....	67
“Anne Çok Sıkılıyorum!”	81
“Neden Sadece Biz? Bu Nasıl Önlem!”: 65+ İsyanı.....	99
Genciz, Başka Hayatlar da Var Yaşanacak!	121
“Nerdesin Aşkım?”: Pandemide Lgbti+’lar.....	153
İyileşmeye ve İyi Yaşamaya İhtiyacımız Var.....	171
<i>Notlar</i>	181

Giriş

Bir gün dünyanın uzak bir yerinde bir hastalık ortaya çıkar ve hızla yayılır. Yüksek dağları, okyanusları aşar. Tüm insanları sarar. Ne doğa ne de medeniyet önünde durabilir. Kuzey güneye, doğu batıyla bütün olur. Çocuk kahkahaları sokaklardan, yaşlı sohbetleri parklardan çekilir. Biri diğerine dokunamaz ancak yüzünü örtenler sokağa çıkabilirler...

Her şey uykudan önce anlatılan çocuk masalları gibi başladı. Bir araya geldiğimizde bir virüs varmış diye konuşur olduk. Önce önemini fark edemedik. Her kış ayında olduğu gibi bir grip salgınıdır, gelip geçer diye düşündük. İlk vaka haberi 2019 yılının son günlerinde Çin'in adını daha önce duymadığımız bir kentinden geldi. Çin hakkında bile çok az şey bilirken, bir anda Vuhan hakkında konuşmaya başladık. Nasıl yerdi? Neden böyle bir virüs çıkmıştı ki?

Sosyal medya çalkalandı. Çinlilerin nasıl beslendikleri, neleri yedikleri hakkında videolar yayıldı. Yaşam tarzlarına dair asılsız dedikodular duyduk. Hayatlar daraldıkça, virüse dair bu merak düşmanlığa dönüştü. Öyle bir noktaya geldi ki ortaya çıkan bu yeni hastalığın sebebi bulunmuştu. Çinliler...

Binlerce insanın hayatını etkileyen, dış dünyayla bağlantısının kesilmesi ne neden olan bu virüsün adı da kondu. Mikroskop altında kraliyet tacı şeklinde bir görüntü verdiği için corona adını alan virüs belki de kendi krallığını ilan ediyordu. Önce koronavirüs, sonra covid 19 dendi. Bundan sonra tüm yaşantımızı yeniden şekillendirecekti.

Yeni hayat mı? Hayatımızda yeni dönem mi? Hala cevabını arıyoruz. Ama biliyoruz ki dünya büyük bir dönüşümün içinde. İlk günlerde bunun ne demek olduğunu pek anlayamadık. Yaşananları gelip geçici sandık. Nihayet 2020 yılının Mart ayında, koronavirüsün tespit edildiği ülkeler arasına Türkiye de

katıldı. O zaman korku yayıldı. Bilinmezliğin yarattığı korku. Öncelikli amacımız hasta olmamaktı. Virüsten korunabilmek için sınırlar oluşturmaya başladık. Mesafeler genişledi. Maske ve plastik eldiven takmadan sokağa çıkamaz olduk. Sonra rakamlar girdi hayatımıza. Sağlık Bakanlığının düzenli olarak sunduğu rakamlar. Koronavirüsten etkilenenlerin sayısı, yapılan testlerin sayısı, enfekte sayısı, ağır hasta sayısı, yatakların doluluk oranı, vefat sayısı... Rakamlar hızla artıyordu. Hastanelerin yoğun bakımlarında yer kalmamaya başladı. Bilinmeyene karşı reçeteler açıklanmaya başladı.

Tüm bu gidişatı ve virüsün yayılmasını önleyebilmek için sürü bağışıklığı mı daha etkiliydi, yoksa sokağa çıkma yasakları mı? Sürü bağışıklığı politikası yaşamı engelsizce devam ettirelim ve nasıl olsa Covid 19 hepimize bulaşacak, en azından yüzde seksenimize bulaşacak diyordu. Virüse dayanabilecek kadar güçlü olanlar bağışıklık kazanarak çalışmaya devam edebilirler. Pandemi koşullarında bu yaklaşım kırılan grupları görmüyordu, rakamlar artmaya devam ediyordu.

Sonra yasaklara geldi sıra. Önce yaşlılar çekildi sokaklardan sonra çocuklar ve sonra herkes... Sahi herkes hanelerine çekilebilmiş miydi? Çalışmaya devam etmek zorunda olanlar, sağlık çalışanları, dezavantajlılar, yoksullar neler yaşıyorlardı?

O zaman kafakafaya verdik ve dönüp bakmak istedik. Sosyal bilimci gözlerimiz ile gerçekliği anlamak için yola çıktık. İşte hayat akıyordu, ama nasıl ve neye rağmen?

İlk önce kendi hallerimizden başladık konuşmaya. Biliyorduk ciddi bir risk altındaydık. Virüs dünyanın her tarafına yayılıyordu ve şu an için evde kalmak en mühimiydi. Zira çok uzun zamandır hane hasreti çekiyorduk. Hayatımız nefes almadan koşturarak geçiyordu. Hafta içi işe yetismeler, hafta sonu ne yapalım arasında sıkışmıştık. Bir çoğumuz için başlangıçta bu mola iyi geldi. Yeni şeyler denemeye başladık. Ekşi mayalı ekmek yapmak, evde spor ve eğlence... Hatta birçok mecra eve taşındı. Uzunca zamandır takip edemediğimiz festivaller, filmler, gidemediğimiz konserler evimizde ve sadece bir ekran uzaklığındaydı.

Bu virüs ne kadar da demokratikti! Kimseyi ayırmıyordu. Herkesi birleştiriyordu. Zengini ve yoksulu... Cinsiyet ayırmıyordu! Bu pastoral tablodan uzaklaşmak çok uzun zamanımızı almadı elbette.

Hem iki kadın hem de topluma bakan ve toplumsal cinsiyet konusunda yazan, anlatan iki kadın olarak içinde bulunduğumuz bu sürece farklı lenslerle de

bakmaya başladık. Sadece kendimizden ibaret bir “iyi hayat” olabilir mi? Her şey dışarıda kötü giderken bizim sadece kendimiz için iyi yaşayabilmemiz mümkün mü? İyi yaşam çok farklı biçimler alabilir elbette. Herkesin kendince cevapları olacaktır. Ama bugün ötekini dışarıda bırakarak iyi yaşam olamayacağı muhakkak. Bu dışarıda olma hali bir fiil yok sayılmayı ifade ettiği gibi gerçekten de dışarının, sokağın güvencesiz alanında bırakabilmeyi de içeriyor. Bazılarımızın hayatı öyle ya da böyle daha önemli tutularak içeride olabilirken; bazılarımız, geri kalanlar için dışarıda çalışmaya devam ediyor. Sağlık çalışanları, marketlerde ya da kargo firmalarında çalışanlar. Asıl yükü onlar sırtlandılar. Canları pahasına çalışmaya devam ettiler.

Mevcut eşitsizliğin çok daha sert bir şekilde görünür olduğu bugünlerde sadece ötekini duymak, sadece onun anlatacağı hikâyeyi dinlemek ve dönemin belleğini tutmak için yola çıktık. Farklılıklarımıza rağmen bağ kurabilmek istedik. Sanki ilk defa birbirimizi görüyor gibi taze bir dikkatle yaşamalarımıza baktık. Bağ Etkileşimli Öğrenme Derneği'nin Bağ Kuran Söyleşileri ile sanal ortamda da olsa bir çember kurduk ve duygularımızı ortaklaştırdık.

Hanenin içinden başlayalım, pandemi ile yaşadıklarımızı, değişen hayatlarımızı farklı ama ortak olan hallerimizi paylaşalım dedik. Anlatmak, konuşmak ya da sadece orada olup dinlemek için “kadın çemberi” kurduk. Evde kalıyorduk, sağlıklı kalıyorduk. Ya ötesi. Evde kalabilmek güvenliydi, ama yapacak ne kadar çok iş vardı. Bir yanda bilgisayar ekranında geçen mesai öte yanda artan ev işleri. İtiraf ettik ki. “Çok yorgunuz!”

Yemek yap, evi temizle, sürekli hijyeni sağla, çocukların bakımını sağla, yaşlı akrabalarını destekle... Sonsuz bir döngü gibi. Bir tür fasit daire... Çalışmak zorunda olduğumuz gerçeği tüm bunların üstüne oturuyordu. Koronavirüsün cinsiyeti var mıydı? Evet vardı.

Hayatlarımızı eve sığdırmaya çalışırken babalar ne durumdaydı? Bu kadar uzun süre evde kalmayan ve çocukları ile hiç olmadığı kadar baş başa kalan babalar ne yaşıyordu? Hayat müşterekse babaları duyalım dedik. Bağ Kuran Söyleşiler'in ikincisinde psikolojik danışman olmasının yanı sıra erkeklik ve babalık çalışmalarında danışmanlık yapan Olcayto Ezgin'e pandeminde baba olmayı soruyoruz.

Her şey bu kadar hızla dönüşürken bir an durup dikkatimizi kendimize çevirmek istedik. İçinden geçtiğimiz şu anda herkesten önce kendimizle bağ kurmak mümkün mü? Hislerimizi, duygularımızı, düşüncelerimizi paylaşabilmek için psikolog Nuray Yılmaz'ın kapısını çaldık. Kaygılarımızı,

korkularımızı ve baş edemediğimiz her şeyi yani pandemide ruh hallerimizi paylaşıyoruz.

Pandemi süreci devam derken evler mahşer yerine döndü. Evde yapılması gereken bir sürü iş vardı ve evi sürdürmek için ne kadar çok emek harcamak gerekiyordu. Bu nedenle Bağ kuran söyleşilerin dördüncü bölümünde, evlerde çalışıp bugün evinden çalışamayan ev işçilerini dinliyoruz. İMECE Ev İşçileri Sendikası Antalya Şubesi Başkanı Minire İnal'a ev işçilerinin pandemi ile neler yaşadıklarını soruyoruz.

Ya çocuklar! Koronavirüsle ortaya çıkan panik ve kaygıdan belki de en çok onlar etkilendiler. Okullar kapandı ve uzaktan eğitim başladı. Sokağa çıkmaları yasaklandı. Parka, bahçeye gidemez arkadaşlarını göremez oldular. Dört duvar arasına sıkıştı merakları ve hayalleri. Diğer taraftan eğitimin online platforma taşınması ile eşitsizlikler de görünür oldu. Sanki tüm çocukların televizyonu, bilgisayarını varmış gibi davranıldı. Oysa ne herkesin evinde internet bağlantısı var ne de her çocuğa yetecek kadar araç. Bağ Kuran Söyleşiler'de pandemi günlerinde çocuklar diyoruz. Karantina süreci boyunca çocuklarımızı, yaşadıklarını, hissettiklerini dinlemek için psikoterapist Fiona Faraci ile bir araya geliyoruz. Çocuklarımız adına değil onlar için konuşuyoruz. Sosyalleşme olanakları kaybolan çocukların içinden geçtikleri o "can sıkıntısı ve moral bozukluğu" ile nasıl baş edebileceklerini ve tekrar nasıl hayallerine tutunabileceklerini dinliyoruz.

Pandemi başlayalı neredeyse bir yıl olduğu bu günlerde biliyoruz ki virüsten ve alınan tedbirlerden en çok 65 yaşın üzerindekiiler etkilendiler. Kısıtlamalardan dolayı günlük rutinlerini değiştirmek zorunda kaldılar. Arkadaşları, akrabaları ve hatta çocuklarıyla görüşemez oldular. Şimdiye kadar da yaşlıları sürekli yardıma muhtaç gruplar olarak tanımladık ve yaşlıların günlük yaşam pratikleri ve istekleri, maruz kaldıkları üzerine belki de hiç düşünmedik. Oysa şimdi yaşlıların deneyimleri çok daha ağır. Uzun süre evde kapalı kalmadan dolayı duygusal, psikolojik ve bedensel güçlükler yaşıyorlar. Bu nedenle Yaşlı Hakları Derneği'nden Özlem Yalçınkaya ile bu toplumda yaşlanmayı, yaşlı haklarını virüsün yol açtığı kaygıları konuşuyoruz.

Pandemide bir de genç olmak var. Liseli gençler, üniversiteliler, yüksek lisans yapanlar; çalışan gençler, çalışamayanlar, işsiz kalanlar... Ailesinden ayrı yaşayanlar, ailesinin yanına dönmek zorunda kalanlar, yalnız yaşayanlar; tutunamayanlar... Yüz yüze olamıyoruz ama neden online ortamda "gençlik forumu" yapamayalım dedik. Bağ Kuran Söyleşiler'e farklı platformlardan

gençleri davet ettik. Bu sefer sadece dinliyoruz. Her birinin anlattığı hikâyeyi nazikçe, farkındalıkla dinliyoruz. İyi bir hayatın izlerini onlardan öğreniyoruz.

İçinden geçtiğimiz bu günler bize hayatın ancak birlikte mücadele ettiğimizde anlamlı olduğunu gösterdi. Gökkuşağının tüm renkleri gibi birbirimize bağlıyız. Bunu görebilmek için “Bağ Kuran Söyleşiler”de LBGT+ bireylere uzandık. Pandemi öncesinde de LBGT+ bireyler ciddi yasaklar ve baskılarla karşılaşılıyor, ayrımcılıkla mücadele ediyorlardı. Pandemi sonrası ise şartların ağırlığına bir de ekonomik daralmayla hayatta kalmak eklendi. Baskılar ve yasakların egemen olduğu bu iklimde neler oluyor? Neler yaşıyorlardı? Onur haftasını karşılarken hukukçu, KAOS GL Derneği Genel Sekreteri, LBGTİ+ aktivisti sevgili Remzi Altunpolat’tan dinliyoruz.

Bağ Kuran Söyleşiler’in sekiz haftalık serüveninin sonunda birçok hikâyeyi dinledik. İnsan olmanın, birlikte var olmanın, dinlemenin ve duyulmanın mutluluğunu yaşadık. Çok hüzünlendiğimiz anlarda oldu çok çaresiz hissettiğimiz zamanlarda. Önce kendimize ve sonra etrafımıza şefkatle bakmayı deneyimledik. Elimizden geldiği kadar hayatlara dokunmaya çalıştık. Tüm bunlar daha iyi bir hayat için. Çünkü yaşanabilir bir hayat, çok daha geniş hayat ağlarıyla birbiriyle bağlı.

Özgün Biçer, Ece Öztan

EVE SIĞAMAYAN HAYATLAR

ŞİMDİ'Yİ SÜRÜKLEYEN KADINLAR

---

*"Farklı insanlık hallerini düşündüğümüzde,
farklı kadınlık hallerini, farklı hane tiplerini
düşündüğümüzde, koronanın bir cinsiyeti ve sınıfı
var. Tüm eşitsizliklerin ayan beyan görünür olduğu
bir dönem. Ev içi emek, o üst üste binen emek
burada, dünyayı döndüren emek burada..."*

Özgün Biçer, Ece Öztan

Kolaylaştırıcı: Gülçin Karabağ

Bağ kurmayı önemsiyoruz. Bağ kurmanın önemini biliyoruz. Hele ki küresel düzeyde büyük bir sağlık krizi ile uğraştığımız şu günlerde farklı hayatlarla bağ kurmak yolunda başlattığımız söyleşilerin ilkinde kendimizden başlayalım dedik. Çokça daraldık. Sığamadık evlere. Bunaldık. Kaygılandık. Önce kadınlar bir araya gelelim ve konuşmaya başlayalım istedik. “Ne oluyor, bu korona sürecinde ne yaşıyoruz?” Hepimiz zaten veri tabinindeyiz; farklı farklı platformlardan, sosyal medyadan, haber kanallarından, gündelik konuşmalardan, her yerden veri alıyoruz. Hep sayılar, istatistikler dolanıyor etrafımızda ama o istatistiklerin arkasında ne var, nasıl bir yaşanmışlık var, nasıl bir hayat var ve neler oluyor, biz bunlara dair ne hissediyoruz, bizim ortak yaşadıklarımız, acaba ortaklıklarımız var mı? Tüm bunları konuşabilmek için, paylaşabilmek için bu söyleşiler dizisine başladık. Hiç birbirimizi tanımadan, belki hiç sesimizi duymayacağız, belki birbirimizin gözüne bakmak isteyeceğiz, belki kenarda durup dinlemeyi tercih edeceğiz. Yaşanan bu süreçte ortaklarımız ne, neleri farklı yaşıyoruz? Biraz bunları konuşmak istiyoruz. Sevgili Gülçin Karabağ ile Medyascope’un Politik Akademi Programı’nda biraraya gelmiştik tam da pandemide kadınlık hallerini konuşmak için. Bağ Kuran Söyleşilerde de kadınlar biraraya geldik.

---

*“Ne zaman ki izolasyon alanlarımıza,
hanelerimize çekildik o zaman virüsün de bir cinsiyeti
olacağına dair hislere kapıldık.”*
